

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-170/23-1

Sprawa C-170/23

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

20 marca 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Landgericht Frankfurt am Main (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

13 marca 2023 r.

Strona pozwana i strona wnosząca odwołanie:

trendtours Touristik GmbH

Strona powodowa i druga strona postępowania odwoławczego:

SH

[...]

Postanowienie

W sprawie

Trendtours Touristik GmbH [...], [...] Kriftel,

strona pozwana i strona wnosząca odwołanie,

[...]

przeciwko

SH [...],

stronie powodowej i drugiej stronie postępowania odwoławczego,

[...]

24. izba cywilna Landgericht Frankfurt am Main (sądu krajowego we Frankfurcie nad Menem, Niemcy)

[...]

wydała w dniu 13 marca 2023 r. następujące postanowienie:

I. Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostają przedłożone na podstawie art. 267 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w brzmieniu z dnia 9 maja 2008 r., ostatnio zmienionego na mocy art. 2 decyzji zmieniającej 2012/419/UE z dnia 11 lipca 2012 r. (Dz.U. L 204, s. 131), w trybie prejudycjalnym, następujące pytania dotyczące wykładni prawa Unii:

1. Czy wykładni art. 12 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG (zwanej dalej „dyrektywą w sprawie imprez turystycznych”) należy dokonywać w ten sposób, że organizatorowi nadal przysługuje odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy, jeżeli w momencie podróży nie występuje już znaczący wpływ nadzwyczajnych, nieuniknionych okoliczności, nawet jeżeli wcześniej miały występować takie okoliczności, które skutkowałyby znaczącym wpływem, czy też dla oceny kwestii, czy nadzwyczajne, nieuniknione okoliczności skutkują znaczącym wpływem na podróż, istotna jest wyłącznie decyzja oparta na prognozie z chwili złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy?
2. Na wypadek gdyby istotna była decyzja oparta na prognozie, do kiedy podróżny musi wstrzymać się ze złożeniem oświadczenia o rozwiązaniu umowy, by nie musieć płacić z tego tytułu odszkodowania, nawet jeżeli istotny wpływ nadzwyczajnych, nieuniknionych okoliczności przestanie następnie występować?

II. Postępowanie zostaje zawieszona.

Uzasadnienie:

I.

Sprawa opiera się na następującym stanie faktycznym:

W dniu 13 lutego 2020 r. powód zarezerwował u strony pozwanej – organizatora – dla siebie i żony imprezę turystyczną pod nazwą „(K) urlaub auf Gran Canaria”

2

(„Urlop kuracyjny na Gran Canarii”), która miała się odbyć w okresie od dnia 4 listopada 2020 r. do dnia 18 listopada 2020 r. Cena imprezy wynosiła 2118,00 EUR. Na żądanie strony pozwanej powód wpłacił zaliczkę w wysokości 423,60 EUR.

W dniu 2 września 2020 r. Auswärtiges Amt (ministerstwo spraw zagranicznych) Republiki Federalnej Niemiec opublikowało ostrzeżenie przed podróżami na Wyspy Kanaryjskie, ponieważ ponownie wzrosła tam liczba przypadków zachorowań na koronawirusa. Ze względu na to ostrzeżenie powód odstąpił od udziału w imprezie turystycznej pismem z dnia 3 września 2022 r.

Strona pozwana naliczyła następnie powodowi na podstawie swoich warunków podróży odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy w łącznej wysokości 529,50 EUR i zażądała od powoda dopłaty w wysokości 105,90 EUR, której powód dokonał na rzecz strony pozwanej z zastrzeżeniem.

Impreza turystyczna zorganizowana przez stronę pozwaną odbyła się w uzgodnionym terminie.

W ramach powództwa wniesionego do Amtsgericht Frankfurt am Main (sądu rejonowego we Frankfurcie nad Menem, Niemcy) powód zażądał od strony pozwanej zwrotu zaliczki oraz dopłaty, to jest łącznie kwoty 529,50 EUR.

Podniósł w tej kwestii, że w związku z ostrzeżeniem przed podróżami wydanym przez Auswärtiges Amt (ministerstwo spraw zagranicznych) miał prawo odstąpić od udziału w imprezie turystycznej.

Strona pozwana podniosła, że powód rozwiązał umowę zbyt wcześnie. Twierdziła, że ani w odniesieniu do momentu złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy, ani w odniesieniu do uzgodnionego terminu imprezy turystycznej powód nie powołał się na wystarczające okoliczności faktyczne, które pozwalałyby wnioskować o znaczącym wpływie pandemii koronawirusa na podróż. Powód miał nie podnieść ani jakichkolwiek danych dotyczących liczby zachorowań na koronawirusa, ani okoliczności wpływających na imprezę turystyczną na miejscu, takich jak w szczególności kwarantanna, zakaz wychodzenia, zamknięcie hoteli czy też zamknięcie innych atrakcji turystycznych.

Ponadto w chwili złożenia przez powoda oświadczenia o rozwiązaniu umowy nie można było przewidzieć, że okoliczności stanowiące podstawę wydania ostrzeżenia przed podróżami będą nadal istnieć w terminie imprezy turystycznej. Powód powinien był wstrzymać się ze złożeniem oświadczenia o rozwiązaniu umowy, aby obserwować dalszy rozwój wydarzeń. Zdaniem strony pozwanej mógł złożyć oświadczenie o rozwiązaniu umowy najwcześniej na cztery tygodnie przed rozpoczęciem podróży.

W wyroku z dnia 24 sierpnia 2021 r. Amtsgericht (sąd rejonowy) uznał powództwo. Stwierdził, że wskutek złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy powód ma prawo żądać zwrotu kwot zapłaconych stronie pozwanej, zaś stronie

pozwanej ma nie przysługiwać odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy. Wystąpiły bowiem nadzwyczajne okoliczności w rozumieniu § 651h ust. 3 Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego, Niemcy; zwanego dalej „BGB”). Ostrzeżenie przed podróżami wydane przez Auswärtiges Amt (ministerstwo spraw zagranicznych) ma stanowić wystarczającą poszlakę świadcząca o zagrożeniu dla zdrowia, którego powód i jego żona nie mogli zaakceptować. Sąd uznał także, że powód nie wypowiedział umowy zbyt wcześnie. Mógł wyjść z założenia, że pandemia będzie trwać, a także z prawdopodobieństwem wynoszącym 25 % przyjąć, że znaczące zagrożenie dla zdrowia będzie występować również w terminie podróży.

Strona pozwana wniosła od niekorzystnego dla siebie wyroku środek odwoławczy.

Ze względu na postanowienie Amtsgericht Düsseldorf (sądu rejonowego w Düsseldorfie, Niemcy) o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z dnia 8 grudnia 2021 r. (sygnatura: 37 C 270/21) sąd rozpatrujący środek odwoławczy zawiesił najpierw postępowanie do momentu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzeczenia w tamtym postępowaniu (sygnatura: C-776/21). Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości zostało jednak tymczasem zakończone bez wydania orzeczenia (postanowienie o wykreśleniu sprawy z dnia 3 listopada 2022 r.).

II.

Wskutek postanowienia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o wykreśleniu sprawy, wydanym w postępowaniu C-776/21, ustała przyczyna zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie. Sąd musi teraz sam wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych.

1.

W świetle przedstawionego stanu faktycznego w związku z ostrzeżeniem przed podróżami opublikowanym w dniu 2 września 2020 r. powód zdecydował się w dniu 3 września 2020 r. odstąpić od imprezy turystycznej mającej się odbyć w listopadzie 2020 r. To nowo opublikowane ostrzeżenie przed podróżami mogłoby stanowić wystarczającą podstawę złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy zgodnie z § 651h ust. 1 w związku z § 651h ust. 3 BGB, który opiera się na art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych, jeżeli kluczowe znaczenie ma prognoza z chwili złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy. W okresie realizacji imprezy turystycznej nieuniknione, nadzwyczajne okoliczności już jednak nie występowały. Strona powodowa mogła zrealizować imprezę turystyczną bez znaczącego wpływu.

Kwestią sporną jest więc to, jaki moment jest istotny przy ocenie wystąpienia nieuniknionych, nadzwyczajnych okoliczności, które w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej w rozumieniu art. 12 ust. 1

dyrektywy w sprawie imprez turystycznych czy też § 651h ust. 3 zdanie pierwsze BGB.

Z jednej strony istnieje pogląd, zgodnie z którym istotny jest moment realizacji imprezy turystycznej według planu, wobec czego organizatorowi nie może przysługiwać odszkodowanie, jeżeli impreza turystyczna została przez niego ostatecznie odwołana z uwagi na wystąpienie nieuniknionych, nadzwyczajnych okoliczności lub też takie okoliczności w znaczącym stopniu wpłynęły na realizację imprezy turystycznej, niezależnie od tego, czy można to było przewidzieć już w chwili złożenia przez podróżnego oświadczenia o rozwiązaniu umowy ([...] [odesłania do doktryny]); wyroki Landgericht Frankfurt am Main (sądu krajowego we Frankfurcie nad Menem): z dnia 10 sierpnia 2021 r., 24 S 31/21, BeckRS 2021, 23370; z dnia 14 października 2021 r., 24 S 40/21, BeckRS 2021, 33155; wyrok Landgericht Düsseldorf (sądu krajowego w Düsseldorfie, Niemcy), RRa 2022, 30; wyrok Amtsgericht München (sądu rejonowego w Monachium, Niemcy), RRa 2022, 26, pkt 21 i nast.; wyrok Amtsgericht Aschaffenburg (sądu rejonowego w Aschaffenburgu, Niemcy) z dnia 18 stycznia 2021 r., 126 C 1267/20, BeckRS 2021, 3262, pkt 8; wyrok Amtsgericht Hannover (sądu rejonowego w Hanowerze, Niemcy) z dnia 29 października 2020 r., 515 C 4994/20, BeckRS 2020, 30571, pkt 21; zobacz także odesłanie prejudycjalne Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości, Niemcy) do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 sierpnia 2022 r., sygn.: X ZR 53/21; sygn. Trybunału Sprawiedliwości: C-584/22).

Wówczas – a contrario – jeżeli nieuniknione, nadzwyczajne okoliczności nie wpływają w znaczącym stopniu na imprezę turystyczną, prawo do odszkodowania zgodnie z art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych czy też § 651h ust. 3 BGB musiałoby nadal przysługiwać.

Mogłoby za tym przemawiać również brzmienie art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. W jego świetle istotne są bowiem wyłącznie nadzwyczajne, nieuniknione okoliczności w związku z realizacją imprezy turystycznej, bez jakiegokolwiek powiązania z momentem złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy i ewentualną prognozą.

Z drugiej strony istnieje też pogląd, zgodnie z którym istotna byłaby tzw. ocena ex ante dokonywana w chwili złożenia przez podróżnego oświadczenia o rozwiązaniu umowy, wobec czego późniejsze wydarzenia nie mogłyby jej następnie zmieniać. Przywołuje się przy tym co do zasady orzecznictwo Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) dotyczące § 651j BGB w starym brzmieniu, zgodnie z którym przypadek działania siły wyższej, na przykład zagrożenie dla życia i zdrowia podróżnego, o stopniu prawdopodobieństwa wynoszącym przynajmniej 1–4, musiał wystąpić w chwili wypowiedzenia umowy [wyrok Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) z dnia 15 października 2002 r., X ZR 147/01, pkt 11, juris]. Orzecznictwo to można odnieść również do § 651h ust. 3 BGB w nowym brzmieniu, wobec czego istotne jest to, czy w świetle decyzji opartej na prognozie

z chwili złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy można było ze względu na koronawirusa liczyć się z odwołaniem imprezy turystycznej czy też ze znaczącym wpływem na imprezę turystyczną o stopniu prawdopodobieństwa przekraczającym 50 % (...) [odesłania do doktryny]; Amtsgericht Frankfurt am Main (sąd rejonowy we Frankfurcie nad Menem), NJW-RR 2020, 1315, pkt 22 i nast.; Amtsgericht Köln (sąd rejonowy w Kolonii, Niemcy), RRa 2021, 70, 71; Amtsgericht München (sąd rejonowy w Monachium), RRa 2021, pkt 85 i nast.; Amtsgericht Duisburg (sąd rejonowy w Duisburgu, Niemcy), RRa 2021, pkt 72 i nast.; zobacz także odesłanie prejudycjalne Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości) do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 sierpnia 2022 r., sygn.: X ZR 53/21, pkt 34, juris).

Udzielenie odpowiedzi na to pytanie ma znaczenie dla wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie:

W chwili rozwiązania umowy (w dniu 2 września 2020 r.) obowiązywało ostrzeżenie przed podróżami do miejsca urlopu. Uznaje się, że istnienie oficjalnego ostrzeżeniem przed podróżami, wydanego przez Auswärtiges Amt (ministerstwo spraw zagranicznych), stanowi silną poszlakę świadcząca o znaczącym wpływie na imprezę turystyczną (...) [odesłania do doktryny]. Również sąd rozpoznający niniejszą sprawę stoi na stanowisku, że istnienie ostrzeżenia przed podróżami uzasadnia przyjęcie znaczącego wpływu w rozumieniu § 651h ust. 3 zdanie pierwsze BGB [wyroki Landgericht Frankfurt (sądu krajowego we Frankfurcie): z dnia 24 lutego 2022 r., 2–24 S 113/21, pkt 23, juris; z dnia 14 października 2021 r., 2–24 S 40/21, pkt 26, juris), przynajmniej wówczas, gdy – jak w niniejszej sprawie – nic nie przemawiało za tym, że ostrzeżenie przed podróżami zostanie w najbliższym czasie ponownie wycofane.

Jeżeli przyjąć natomiast, że istotny jest moment rzeczywistej realizacji imprezy turystycznej, w niniejszej sprawie należałoby zaprzeczyć wystąpieniu znaczącego wpływu. Kwestią bezsporną jest to, że w terminie imprezy turystycznej ostrzeżenie przed podróżami już nie obowiązywało i można ją było zrealizować niemal bez zastrzeżeń. Ostrzeżenie przed podróżami na Wyspy Kanaryjskie wycofano w dniu 24 października 2020 r.

Wykładni § 651h ust. 3 BGB należy dokonywać w sposób zgodny z prawem pierwotnym, w świetle art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. Również art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych – podobnie jak § 651h BGB – nie jest sformułowany wystarczająco jasno, w związku z czym konieczne jest dokonanie wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Jeżeli dla kwestii, czy prawo do odszkodowania nie przysługuje ze względu na znaczący wpływ nadzwyczajnej, nieuniknionej okoliczności decydująca jest prognoza z chwili złożenia oświadczenia o rozwiązaniu umowy, nasuwa się pytanie, do kiedy podróżny musi się wstrzymać z podjęciem decyzji opartej na prognozie, by móc złożyć oświadczenie o rozwiązaniu umowy o udział

w imprezie turystycznej bez konieczności zapłaty z tego tytułu odszkodowania. Jeżeli powód wstrzymałby się ze swoim oświadczeniem o rozwiązaniu umowy do momentu przypadającego na 10 dni przed rozpoczęciem podróży, mógłby się dowiedzieć, że nie będzie już znaczącego wpływu na imprezę turystyczną, ponieważ ostrzeżenie przed podróżami zostało wówczas wycofane. Jeżeli powód mógłby złożyć oświadczenie o rozwiązaniu umowy już wcześniej i skutkowałoby to nieprzysługiwaniem odszkodowania z tego tytułu zgodnie z § 651h ust. 3 BGB, prognoza wypadłaby na jego korzyść. Ogłoszone w dniu 2 września 2020 r. ostrzeżenie przed podróżami byłoby bowiem jeszcze aktualne, a więc nadal istniałaby nadzwyczajna, nieunikniona okoliczność. Ponieważ w świetle ogólnych warunków handlowych wielu organizatorów odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy w terminie do czterech tygodni lub miesiąca przed rozpoczęciem podróży wynosi zaledwie 20–25 %, a po tym terminie ciągle wzrasta, uzasadnione mogłoby być założenie, że podróżny może do tego czasu zdecydować, czy chce odstąpić od udziału w imprezie turystycznej, aby zminimalizować ryzyko finansowe na wypadek późniejszego odpadnięcia przesłanki nadzwyczajnej, nieuniknionej okoliczności. W wypadku rozwiązania umowy na 31 dni przed rozpoczęciem podróży odszkodowanie strony pozwanej z tego tytułu wyniosłoby 25 %, a od 30. dnia – 55 %. Jeżeli rozwiązano by umowę na 31 dni przed rozpoczęciem podróży (w dniu 4 października 2020 r.), ostrzeżenie przed podróżami wydane przez Auswärtiges Amt (ministerstwo spraw zagranicznych) byłoby jeszcze aktualne i uzasadniałoby nieuniknioną, nadzwyczajną okoliczność w rozumieniu § 651h ust. 3 BGB, co skutkowałoby tym, że stronie pozwanej nie przysługiwałoby odszkodowanie z tytułu rozwiązania umowy.

[...] [zawieszenie postępowania]

[podpisy]

[...]